

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Varkenshouderij De Knorhof BV te Kapel-Avezaath

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

29 juli 2008 / rapportnummer 1956-60

1. HOOFDPUNTEN VOOR HET MER

Knorhof BV is voornemens een varkensbedrijf aan de Burensewal 3 te Kapel-Avezaath uit te breiden en te wijzigen naar 1.591 guste en dragende zeugen, 431 kraamzeugen, 7.600 gespeende biggen, 5 dekberen en 9.520 vleesvarkens. Op het huidige bedrijf worden 1.632 zeugen, 5.096 gespeende biggen, 11 dekberen en 6.752 vleesvarkens gehouden.

In de nieuwe situatie:

- worden de bestaande stallen allen voorzien van centrale afzuiging met daar aan gekoppeld luchtwassers;
- wordt een gasgestookte warmtekrachtkoppeling gerealiseerd;
- wordt een brijvoerkeuken met een kookinstallatie voor aardappelzetmeel geïnstalleerd.

Hiervoor wordt bij het bevoegd gezag, het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland, een vergunning in het kader van de Wet milieubeheer (Wm) aangevraagd. Voor de besluitvorming over de aanvraag van deze vergunning wordt de procedure van milieueffectrapportage (m.e.r.) doorlopen.

In dit richtlijnenadvies geeft de Commissie aan welke informatie het MER moet bevatten. De Commissie beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als het MER niet op onderstaande punten in gaat.

- De invloed van het voornemen op de ammoniakbelasting is van groot belang voor de kwetsbare natuur. Geef in het MER daarom de toekomstige ammoniakemissie en -depositie van het bedrijf en de gevolgen daarvan.
- Met het voornemen wordt in het gebied geur geëmitteerd. Geef in het MER de individuele bijdrage van het bedrijf aan de toekomstige geurhinder.
- De landbouw heeft een aandeel van ongeveer 20% in de Nederlandse fijn stofemissie. Beschrijf de stofemissie en het effect ervan op de stofconcentratie in de directe omgeving van het initiatief.

Om deze hoofdpunten goed te kunnen beoordelen is van belang dat het MER bevat:

- een zelfstandig leesbare samenvatting, die duidelijk is voor burgers en geschikt is voor bestuurlijke besluitvorming;
- voldoende onderbouwend kaartmateriaal, voorzien van een duidelijke schaal en legenda. Op het kaartmateriaal zijn in ieder geval de locatie van het initiatief, de kwetsbare natuurgebieden en geurgevoelige objecten aangegeven. Geef ook helder de afstanden van de gebieden en objecten tot het bedrijf aan;¹
- een heldere vergelijking van de gepresenteerde alternatieven volgens dezelfde methodiek en detailniveau.

2. LEESWIJZER

In de volgende hoofdstukken geeft de Commissie in meer detail weer welke informatie in het MER moet worden opgenomen. De Commissie doet in hoofdstuk 3 aanbevelingen over de procedurele en beleidsmatige kaders voor dit

---

¹ Zienswijze nr. 4 adviseert het MER te voorzien van voldoende onderbouwde kaartmateriaal, met een duidelijke schaal en legenda.

project. In hoofdstuk 4 zet de Commissie uiteen welke alternatieven en varianten in het MER onderzocht moeten worden. Hoofdstuk 5 behandelt de milieueffecten.

3. ACHTERGRONDEN

3.1 Probleemstelling en doel

De aanleiding en motivatie voor het voornemen staan beschreven in hoofdstuk 1 en 2 van de Startnotitie. Dit kan in het MER worden overgenomen. Maak hierbij een duidelijk onderscheid in de wijzigingen ten opzichte van de vergunde situatie en de uitbreiding van het aantal dieren binnen de inrichting.

3.2 Wettelijk kader en beleidskader

De startnotitie geeft al enige informatie over het wettelijk kader en het beleidskader. In de beschrijving van beleid en regelgeving ontbreken de volgende zaken, die expliciet in het MER behandeld moeten worden:

- het Inrichtingen- en vergunningenbesluit (Ivb);
- de Kaderrichtlijn Water en de Wet gemeentelijke watertaken in verband met bescherming van aquatische ecosystemen, duurzaam watergebruik en verbeteren waterkwaliteit;
- Wet verontreiniging oppervlaktewater (Wvo) in verband met de lozing van het spoelwater van de ontijzeringsinstallatie voor het grondwater;
- European Pollutant Release Transfer Register protocol (E-PRTR). Europese protocol voor geïntegreerde preventie en bestrijding van verontreiniging;
- de Meststoffenwet in verband met het Uitvoeringsbesluit betreffende de opslagcapaciteit voor mest;
- Gelders geurbeleid voor milieuvergunningen;
- de Nederlandse richtlijn bodembescherming;
- Keur voor waterkeringen en wateren van waterschap Rivierenland;
- de Nederlandse Emissierichtlijn (NeR) in verband met de kookinstallatie;
- Besluit Externe Veiligheid (BEVI);
- Regeling Externe Veiligheid (REVI);
- de vigerende regelgeving voor dierenwelzijn.

In het MER moeten dit wettelijk kader en het beleidskader worden uitgewerkt voor de randvoorwaarden die wetgeving en beleid stellen aan het voornemen.

Hierbij dient in het bijzonder -ook gelet op het feit dat niet duidelijk is op welk moment de vergunningaanvraag zal worden ingediend- uitdrukkelijk rekening te worden gehouden met:

- de Wet ammoniak en veehouderij (Wav), recente wijzigingen hierin (zoals de algemene maatregel van bestuur met betrekking tot ammoniakemissie huisvesting veehouderij² ('Besluit huisvesting') en de voorziene veranderingen in de bij de Wav behorende regelingen;

---

² Het besluit is op 28 december 2005 gepubliceerd in het Staatsblad 2005, nr. 675. Op 1 april 2008 is het Besluit huisvesting inclusief wijziging in werking getreden.

- de actuele ontwikkelingen rond het kader voor ammoniak en Natura 2000³. De Commissie adviseert de ontwikkelingen op de voet te volgen en te zorgen dat het MER op dit punt een uitwerking kent die op het tijdstip van daadwerkelijke vergunningverlening passend is binnen beleid en regelgeving;
- de IPPC-omgevingstoets⁴. Ga ook in op de BREF⁵ voor intensieve veehouderijen en de overige documenten uit de Regeling aanwijzing BBT-documenten;
- de te verwachte ontwikkelingen rond fijn stof. Momenteel wordt er gewerkt aan een toetsingskader luchtkwaliteit en landbouw.⁶ Tevens worden in de 2de helft van 2008 waarschijnlijk nieuwe normen voor PM_{2,5} van kracht⁷. Beide ontwikkelingen dienen, wanneer er een kans bestaat dat bovenstaande aspecten een rol gaan spelen in de besluitvorming, in het MER te worden meegenomen.

3.3 Te nemen besluiten

Het MER wordt opgesteld ten behoeve van de besluitvorming over de aan te vragen Wm-vergunning.

Indien er sprake kan zijn van effecten op de Natura 2000-gebieden de uiterwaarden van de “Waal”, de uiterwaarden van de “Neder-Rijn”, de “Rijswaard en Kil van Hurwenen” en de “Amerongse Bovenpolder”, kunnen ook Natuurbeschermingswetvergunningen benodigd zijn (zie paragraaf 5.5.6 van dit advies). Ten einde tot daadwerkelijke uitbreiding en exploitatie over te gaan, is mogelijk een ontheffing noodzakelijk op grond van de Flora- en faunawet (zie paragraaf 5.5.6 van dit advies). In het MER dient te worden beschreven of dit het geval is.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Inleiding

In de Startnotitie wordt in hoofdstuk 2 een beschrijving gegeven van het voornemen. Het voorkeursalternatief en de andere alternatieven moeten in het MER worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu.

³ De Commissie wijst op een recente uitspraak door de voorzitter van de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State (200800289/1, 26 maart 2008) en de brief van de minister van LNV over het Toetsingskader ammoniak en Natura 2000. Gezien de strekking daarvan adviseert de Commissie in het MER in ieder geval uit te gaan van het vigerende wettelijke kader gesteld door de Natuurbeschermingswet.

⁴ Dit volgt uit de van toepassing zijnde IPPC-richtlijn. IPPC is de afkorting van Integrated Prevention Pollution and Control. Het van toepassing zijn van deze richtlijn betekent dat emissies naar bodem, water en lucht moeten worden voorkomen en, wanneer dit niet mogelijk is, zoveel mogelijk worden beperkt.

⁵ Deze BREF (Best available technology reference document) is gebaseerd op de IPPC-richtlijn.

⁶ Momenteel is nog onvoldoende bekend op welke wijze het toetsingskader luchtkwaliteit en landbouw zal gaan functioneren. Ongeacht de precieze uitwerking wil de Commissie benadrukken dat het MER bedoeld is voor het inzichtelijk maken van alle relevante milieueffecten; ook die milieueffecten die wellicht door een toetsingskader minder benadrukt worden.

⁷ Het Europese Parlement heeft op 11 december 2007 streef- en grenswaarden voor PM_{2,5} vastgesteld. Naar verwachting zal de nieuwe EU-richtlijn eind 2008 zijn geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving. In beginsel kunnen de bepalingen van een richtlijn geen rechtstreekse werking hebben voordat de implementatietermijn is verstreken. Lidstaten dienen zich gedurende deze termijn wel te onthouden van maatregelen die het bereiken van het doel van de richtlijn in gevaar kunnen brengen.

Een situatieschets van het plangebied en een breder studiegebied, waarin bebouwing en ecologisch gevoelige gebieden opgenomen zijn, moet onderdeel vormen van de beschrijving.

4.2 Voornemen

De Commissie vraagt om in het MER een eenduidige beschrijving van het voornemen op te nemen met daarbij in ieder geval aandacht voor:

- het aantal te realiseren dierplaatsen in relatie tot het aantal te houden dieren;
- de uitvoering van de inrichting per diercategorie inclusief beschikbare oppervlaktes en leefoppervlaktenormen⁸, rekening houdend met de vigerende welzijnswetgeving en het gekozen voersysteem;
- de plaatsing en hoogte van de emissiepunten en, ingeval van de toepassing van luchtwassers, ook de dimensionering van het luchtwassersysteem⁹, in relatie tot de voorgenomen omvang van het bedrijf. Geef de milieuvoor- en -nadelen van het toe te passen systeem;
- een duidelijke tekening van de stallen, inrichting en installaties, voorzien van relevante maatvoeringen, details en legenda. Hierbij dient ook de ziektenboeg als zodanig duidelijk en herkenbaar te zijn aangegeven. In de plattegronden van de stallen moeten de geïmplementeerde codes uit de Regeling ammoniak en veehouderij (Rav) aangegeven worden;
- de wijze waarop de dieren zullen worden gevoerd (droog- of brijvoer) en of er naast mengvoer ook andere voedercomponenten worden aangevoerd;
- hoeveel bijproducten en welke soort bijproducten worden opgeslagen binnen de inrichting. Bepaal tevens de jaarlijkse doorzet van deze producten;
- hoeveel aardappelzetmeel wordt gekookt in de kookinstallatie en geef aan hoeveel daarvan voor eigen gebruik op deze locatie wordt gebruikt;¹⁰
- de uittreedsnelheden van de ventilatielucht waarmee gerekend wordt voor de emissiepunten van de stallen. Geef aan hoe deze snelheden worden gerealiseerd. Bepaal bovendien de energieconsumptie die met name ontstaat bij hoge luchtsnelheden van de uittredende ventilatielucht;
- de technische uitvoering van de onderdelen van de warmtekrachtkoppeling en de kookinstallatie en tevens de locatie en omvang van die installaties.

In het MER dient een overzicht opgenomen te worden van de beoogde fasering en planning.

4.3 Referentiesituatie

Het bedrijf is anders gebouwd dan is vergund. Beschrijf in het MER deze wijzigingen in een beknopt historisch overzicht. De Commissie adviseert de milieusituatie voor de varkenshouderij primair op basis van de geldende milieuvergunning, te gebruiken voor de beschrijving van de referentiesituatie. Indien de vergunde situatie wezenlijk afwijkt van de feitelijke situatie (in dieraantallen, maar ook in inrichting van de stallen) moet daarnaast een tweede situatie worden uitgewerkt op basis van de feitelijke situatie.

---

⁸ Hierbij dient rekening te worden gehouden met het Varkensbesluit.

⁹ Voeg daarbij een detailtekening inhoudende een lengte- en dwarsdoorsnede met een duidelijk opbouw van de te realiseren luchtwasser.

¹⁰ Zienswijzen nrs. 4 en 6 gaan in op een procesbeschrijving behorende bij de milieuaanvraag van 29 september 2006, waarbij circa 50% van gekookte aardappelzetmeel naar andere bedrijven wordt afgevoerd.

De milieueffecten van het voornemen en alle alternatieven moeten vergeleken worden met de milieubelasting van de referentiesituatie. Daarbij merkt de Commissie op dat er in de referentiesituatie sprake is van een overbelasting van ammoniak op de aanwezige Natura 2000-gebieden. Bovendien is eveneens sprake van een overbelaste situatie voor enkele geurgevoelige objecten.

4.4. Alternatieven

De startnotitie beschrijft het voornemen. Een toegevoegde waarde van een MER is gelegen in het geven van inzicht in de milieuconsequenties van het voorkeursalternatief ten opzichte van een Meest Milieuvriendelijk Alternatief (MMA) (en eventuele andere alternatieven) en een referentiesituatie.

Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de essentiële punten waarop, dan wel de mate waarin, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken. Uit deze vergelijking kunnen eventueel nog extra te nemen maatregelen worden afgeleid. Per alternatief dient aangegeven te worden welke overwegingen aan de keuze ten grondslag liggen, zoals milieuoverwegingen, overwegingen omtrent bedrijfsvoering en technische realiseerbaarheid.

Alle alternatieven dienen te voldoen aan de eisen van de IPPC-richtlijn. De belangrijkste eis uit deze richtlijn en de Wet milieubeheer is dat de best beschikbare technieken (BBT)¹¹ worden toegepast. Hierbij dienen alle BBT-maatregelen uit de van toepassing zijnde BBT-documenten conform de Regeling aanwijzing BBT-documenten te worden beschouwd.

Hoewel geen verplicht onderdeel voor het MER, adviseert de Commissie inzicht te geven in de investerings- en exploitatiekosten van de verschillende alternatieven. Dit geeft meer inzicht in de haalbaarheid van de alternatieven.

Vorm

Geadviseerd wordt om in één visueel toegankelijk overzicht de beoordeling van de alternatieven op de meest onderscheidende effecten te verwerken. Dit betekent dat het MER helder en gestructureerd moet zijn zodat de milieu-informatie goed is terug te vinden. Daarmee wordt de onderlinge vergelijking vergemakkelijkt.

4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief (MMA)

Werk in het MER het meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) uit. Het MMA moet uitgaan van de technisch gezien maximaal haalbare mogelijkheden en technieken ter bescherming en/of verbetering van het milieu. Dit kan verder gaan dan de inzichten in de huidige beoordelingskaders. Ook moet het MMA realistisch zijn en binnen de competentie van de initiatiefnemer liggen. Bij de ontwikkeling van het MMA adviseert de Commissie om primair aandacht te besteden aan maximale reductie van de uitstoot van ammoniak, van geur en van stof en daarbij de mogelijkheden van volgende maatregelen te betrekken:

---

¹¹ Op basis van de Engelse term wordt ook wel gesproken van het BAT-vereiste ('best available techniques'). Dit begrip is opgenomen in Wm artikel 8.11 lid 3. Bij de bepaling van BBT voor inrichtingen, bij het verlenen van vergunningen, dient het bevoegd gezag gebruik te maken van het afwegingskader uit het Inrichtingen en vergunningenbesluit (Ivb), artikel 5a.1 (Stb. 2005, 527).

- toepassing van een (combinatie)luchtwater waarin een combinatie van ammoniak, geur en fijn stof met een hoog rendement kan worden verwijderd;
- zodanige plaatsing van emissiepunten, zowel in het verticale als in het horizontale vlak, dat de geurhinder zo laag mogelijk en/of de verspreiding van ammoniak en fijn stof zo optimaal mogelijk is;
- of een combinatie van maatregelen.

Betrek in de uitwerking van het MMA ook het aspect dierenwelzijn.

De Commissie adviseert om bij de keuze van het MMA duidelijk te omschrijven welke afwegingen hebben meegespeeld en geleid tot deze keuze. De Commissie merkt op dat de keuze van het MMA dient plaats te vinden aan de hand van de meest maatgevende milieuaspecten.

5. MILIEUASPECTEN

5.1 Algemene opmerkingen

Bij de beschrijving van milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- bepaal de ernst van de gevolgen voor het milieu in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigerende en compenserende maatregelen¹²;
- per milieugevolg moet worden beschreven of deze onomkeerbaar is;
- expliciet moet aandacht worden besteed aan cumulatie van effecten op met name kwetsbare natuur¹³;
- gevolgen kunnen zowel negatief als positief van aard zijn.

Geef van de verschillende alternatieven kwantitatief het effect aan op ammoniak, geur en fijn stof. Voor de overige punten kan volstaan worden met een kwalitatieve beschrijving van de effecten.

5.2 Ammoniak

In het MER moet aangegeven worden waar de voor verzuring gevoelige gebieden¹⁴ liggen, wat de afstand tot het bedrijf is, of hier sprake is van nadelige gevolgen van het voornemen en in het bijzonder of er sprake kan zijn van significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden. Ga daarbij in het bijzonder in op de Natura-2000 gebieden de uiterwaarden van de “Waal”, de uiterwaarden van de “Neder-Rijn”, de “Rijswaard en Kil van Hurwenen” en de “Amerongse Bovenpolder”. Beschrijf daartoe in het MER:

- de te verwachten achtergronddepositie van de omliggende natuurgebieden volgens de autonome ontwikkeling. Gebruik voor de bepaling van de achtergronddepositie de meest recente gegevens. Deze gegevens zijn vermeld op de site van MNP¹⁵ en -indien beschikbaar- bij de provincie Gelderland;

¹² Bij mitigeren kan gedacht worden aan het verminderen van landschappelijke effecten door het landschappelijk inpassen van een bedrijf, of het verminderen van geluidsemissie door in pandig laden en lossen.

¹³ Het gaat hierbij met name om de achtergronddepositie van ammoniak.

¹⁴ Hieronder verstaan we de kwetsbare gebieden uit de Wav, als ook de voor verzuring gevoelige gebieden die niet onder de Wav vallen. Het gaat hier niet om elk groenelement, maar om gebieden met een belangrijke natuurwaarde.

¹⁵ Betreffende site van MNP is: <http://www.mnp.nl/nl/themasites/gcn/kaarten/index.html>.

- de autonome ontwikkeling van de ammoniakemissie en toekomstige ammoniakemissie van het bedrijf bij de verschillende alternatieven;
- de instandhoudingdoelstellingen en kritische depositiewaarden voor de Natura 2000-gebieden alsmede de beoogde natuurdoelen en kritische depositiewaarden van de overige natuurgebieden;
- de door het bedrijf veroorzaakte ammoniakdepositie op de natuurgebieden bij uitvoering van de alternatieven. Maak hierbij gebruik van het verspreidingsmodel AAgro-stacks, welke specifiek is ontwikkeld voor de depositie van ammoniak.

5.3 Geurhinder

In de nabijheid van dit bedrijf zijn rondom de inrichting een aantal geurgevoelige objecten gelegen. Beschrijf in het MER:

- de geurbelasting van de gevoelige objecten in odour units. Doe dit volgens de in de Wet geurhinder en veehouderij (Wgv) aangegeven rekenmethode. Getoetst dient te worden op basis van artikel 3 Wgv. Indien de betreffende gemeente bij gemeentelijk verordening volgens artikel 6 Wgv andere waarden heeft vastgesteld, dan dienen deze waarden als toetsingskader;
- de momenten van maximale geurhinder die per etmaal kunnen optreden. Maak daarbij een inschatting van de maximale geurniveaus die zich kunnen voordoen;
- ga in op hoeveelheid en op de keuze van het soort voer, de opslag hiervan (zoals natte of droge bijproducten) en de gevolgen hiervan¹⁶;
- ga in op de gevolgen van de kookinstallatie voor aardappelzetmeel.

Bovendien geeft inzicht in het effect van de opeenstapeling veroorzaakt door de inrichting van bedrijf, de kookinstallatie voor aardappelzetmeel en het voeren van natte bijproducten tezamen.

Gezien de omvang van het initiatief, de omliggende woningen is het wenselijk een omgevingstoets uit te voeren. Betrek bij de vaststelling van de achtergrondbelasting van geurhinder¹⁷ de reeds aanwezige, andere veehouderijbedrijven in de omgeving van het initiatief en die nieuwe veehouderij-initiatieven waarvan de omvang en de locatie (bij benadering) bekend is. De Commissie adviseert om bij de uitwerking van de cumulatieve geurhinder gebruikt te maken van bijlagen 6 en 7 van de "Handreiking bij Wet geurhinder en veehouderij".¹⁸

5.4 Luchtkwaliteit

5.5 Fijn stof

Beschrijf in het MER op kwantitatieve wijze:

- de achtergrondconcentratie in de directe omgeving van het bedrijf¹⁹;

¹⁶ Zienswijze nr. 1 gaat in op de toetsing van geurbronnen (voerkeuken, opslag natte bijproducten en de kookinstallatie) aan het Gelders geurbeleid.

¹⁷ De rekenmethodiek, V-stacks gebied, werkt met een bereik van 2 km. rondom het initiatief. Houdt deze afstand aan voor het in kaart brengen van de achtergrondbelasting van geur (cumulatieve geurhinder).

¹⁸ InfoMil, aanvulling 1 mei 2007.

¹⁹ De Commissie adviseert om hierbij gebruik te maken van de berekende achtergrond concentratiekaarten van het Milieu- en Natuurplanbureau (MNP). Betrek hierbij ook de effecten op de luchtconcentraties van lokale initiatieven die nog niet zijn opgenomen in deze kaarten van het MNP.

- de grootte en verandering van de stofemissies door het initiatief, inclusief verkeersbewegingen;
- de bijdrage van de stofemissies aan de fijn stof -PM₁₀ en indien mogelijk PM_{2,5}²⁰- concentraties in de lucht in de omgeving van het bedrijf, inclusief benodigde mitigerende maatregelen, beginnende op de grens van de inrichting²¹;
- de toetsing van de fijn stofconcentraties aan de Wet milieubeheer (PM₁₀) (luchtkwaliteitseisen).²²

Indien hieruit met zekerheid blijkt dat er geen overschrijding van de normen uit de Wet milieubeheer op zullen treden, is hiermee voldoende informatie voor het MER geleverd. Indien er twijfel mogelijk is over de vraag of de normen worden overschreden, is een modelberekening nodig voor de toetsing aan de luchtkwaliteitseisen opgenomen in de Wet milieubeheer. Deze berekeningen moeten worden uitgevoerd conform de Ministeriële regeling Beoordeling luchtkwaliteit 2007 van het Ministerie voor Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer. Beschrijf voor de modellering voor zowel het voornemen als de alternatieven:

- de ligging en grootte (in ha) van eventuele overschrijdingsgebieden;
- de hoogste concentraties binnen de overschrijdingsgebieden;
- de hoeveelheid woningen en andere bestemmingen gelegen binnen de verschillende overschrijdingsgebieden²³;
- de mate van overschrijding van grenswaarden ter hoogte van woningen en andere bestemmingen.

Aannemelijk moet worden gemaakt dat het project realiseerbaar is binnen de luchtkwaliteitseisen van de Wet milieubeheer.

5.6 Overige aspecten

5.6.1 Geluid en verkeer

Inrichting

Breng in het MER de geluidseffecten van het voornemen in beeld, en geef aan in welke mate dit gevolgen voor de omgeving heeft. Ga daarbij minimaal in op:

- de geluidsimissies voor de dag-, avond-, en nachtperiode, voor:
  - een representatieve bedrijfssituatie inclusief de geluidsproductie van de voerinstallaties;
  - een regelmatige afwijking van de representatieve bedrijfssituatie (zoals bijvoorbeeld het laden of lossen van varkens);

²⁰ Het Europese Parlement heeft op 11 december 2007 streef- en grenswaarden voor PM_{2,5} vastgesteld. Naar verwachting zal de nieuwe EU-richtlijn eind 2008 zijn geïmplementeerd in de Nederlandse wetgeving. In beginsel kunnen de bepalingen van een richtlijn geen rechtstreekse werking hebben voordat de implementatietermijn is verstreken. Lidstaten dienen zich gedurende deze termijn wel te onthouden van maatregelen die het bereiken van het doel van de richtlijn in gevaar kunnen brengen.

²¹ Vanwege de heersende problematiek t.a.v. fijn stof en het feit dat intensieve veehouderijen een belangrijke bron van fijn stof zijn, wordt fijn stof (PM₁₀) met name genoemd. Dat laat onverlet dat ook voor de andere stoffen uit de Wet milieubeheer moet worden aangetoond dat voldaan wordt aan de geldende normen.

²² Sinds 15 november 2007 vervangt de gewijzigde Wet milieubeheer (luchtkwaliteitseisen) het Besluit luchtkwaliteit 2005. De luchtkwaliteitseisen zijn opgenomen in de Wet milieubeheer.

²³ Deze informatie is niet relevant voor de toetsing aan de grenswaarden en plandrempels uit de Wm. Deze gelden immers voor de buitenlucht in zijn algemeenheid (m.u.v. arbeidsplaatsen, waarop de Arbeidsomstandighedenwet van toepassing is). Voor het verkrijgen van inzicht in de mogelijke gezondheidseffecten acht de Commissie het echter van belang ook inzicht te geven in de mate van blootstelling van de bevolking. Gevoelige bestemmingen zijn woningen, scholen, ziekenhuizen, scholen, speeltuinen en sportvelden.

- incidentele bedrijfssituaties. Geef aan hoe vaak deze laatste zich voor kunnen doen;
- de mate waarin geluidsemissies hinder kunnen veroorzaken, vooral waar de emissies boven de richtwaarden (kunnen) uitkomen;
- de geluidsemissie uit overige installaties indien deze aanwezig zijn;
- de indirecte geluidhinder, onder meer vanwege het (extra) vrachtverkeer dat gerelateerd is aan de inrichting. Ga daarbij minimaal in op de geluidsemissies voor de dag-, avond-, en nachtperiode. Ga ook in op afwijkende situaties, door bijvoorbeeld seizoensdrukke en piekmomenten.

Beschrijf in het MER tevens welke transporten worden verwacht alsmede de gebruikelijke routes van en naar het bedrijf²⁴. Maak daarin onderscheid in de reguliere bedrijfsvoering, maar benoem ook de transportbewegingen tijdens piekmomenten.

5.6.2 Klimaat en Energie

Geef aan in hoeverre de uitstoot van broeikasgassen kan worden geminimaliseerd. Betrek hierbij naast onderstaande aspecten rond energieverbruik in ieder geval CO₂-zuinig bouwen en de wijze en duur van de mestopslag, aangezien mestopslag veel uitstoot van CO₂ en CH₄ kan veroorzaken.

Geef in het MER de energiehuishouding voor het voorkeursalternatief en het MMA in hoofdlijnen weer, bijvoorbeeld in de vorm van stroom- en gasverbruik per dier. Beschrijf de ambitie op het gebied van energiebesparing en beschrijf indien aan de orde de te nemen energiebesparende maatregelen. Geef daarbij aan welke energiebesparing wordt verwacht.

5.6.3 Veiligheid

Ga in de beschrijving van de veiligheid, in geval van toepassing van een chemische- of combinatieluchtwater, in op de opslag en verwerking van zuur, waarbij de speciale opslagvoorzieningen van het zuur en de opslag en verwerking van het spuiwater (de wijze van verwerking/afvoer en de hoeveelheid water) worden besproken.²⁵

Geef zo goed mogelijk de kans weer op, en de aard van, calamiteiten en storingen die tot milieu- of dierenwelzijnsproblemen kunnen leiden. Beschrijf ook de te nemen maatregelen om de gevolgen zoveel mogelijk te beperken. Geef tenslotte een beschrijving van de risico's gerelateerd aan de kookinstallatie voor aardappelzetmeel.

Binnen de inrichting is een propaangasreservoir aanwezig. Geef in het MER aan of vanwege de grootte van het reservoir een QRA²⁶ nodig is.

5.6.4 Veewetziekten

Geef aan welke situatie er ontstaat wanneer, bijvoorbeeld ten gevolge van veewetziekten, een vervoers- of exportverbod wordt ingesteld en welke maatregelen worden genomen om binnen het bedrijf dieropvang te realiseren. Geef

²⁴ Zienswijze nr. 5 handelt over de vervoersactiviteiten, zoals intensiteit, veiligheid en de mogelijk te nemen routes.

²⁵ Zienswijze nr. 3 merkt op dat mogelijke effecten van de luchtwassers (waswater) op het oppervlaktewater en de hiervoor te nemen maatregelen in het MER dienen te worden beschreven.

²⁶ Een Quality Risk Analysis (QRA) is nodig als het propaangasreservoir groter is dan 13 m³.

hierbij aan welke milieueffecten dergelijke maatregelen met zich meebrengen, ook in relatie tot de eventuele noodzaak om mest langer op te slaan.

5.6.5 Water

Breng de effecten van het voornemen op het watersysteem een watertoets in beeld, zoals die worden verwoord in de Wet gemeentelijke watertaken en de Kaderrichtlijn water. Besteed daarbij aandacht aan:

- de waterbalans van de bedrijfsmatige processen (bedrijfswatersysteem);
- de waterhuishouding van het hele plangebied (hemelwatersysteem);
- de maatregelen om te waarborgen dat de waterstromen die in het milieu/water terecht komen schoon blijven;
- de locaties en het ruimtebeslag van de infiltratievoorzieningen en de buffers²⁷;
- de bronnering tijdens de bouw van de stallen. Breng de mogelijke consequenties met betrekking tot de waterhuishouding in beeld.

Geef in dit verband ook aan hoe en hoeveel water via een eigen bron wordt gewonnen en wat dit betekent voor water onttrekking. Geef aan hoe reinigings-, spoel- en regenwater worden opgeslagen en afgevoerd.

Het gewonnen grondwater ondergaat een ontijzeringsproces. Als gevolg daarvan wordt regelmatig indirect via de riolering proceswater op het oppervlaktewater geloosd. Breng de milieueffecten hiervan in beeld en toets deze lozingen aan de Wet verontreiniging oppervlaktewater.

5.6.6 Natuur

In paragraaf 5.1 en 5.2 wordt reeds naar informatie gevraagd met betrekking tot natuur. Met name de informatie in paragraaf 5.2 dient ook gebruikt te worden bij de afweging die in deze subparagraaf wordt gevraagd.

Gebiedsbescherming

Beschrijf de mogelijke invloed van het voornemen op de beschermde natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden de uiterwaarden van de “Waal”, de uiterwaarden van de “Neder-Rijn”, de “Rijswaard en Kil van Hurwenen” en de “Amerongse Bovenpolder” en de Ecologische Hoofdstructuur²⁸. Het bedrijf kan invloed hebben op een kwetsbaar gebied ook al is het hierin niet gelegen of is het er niet direct naast gelegen (externe werking). Maak onderscheid tussen de verschillende gebieden en geef hiervan de status aan, evenals de voor het gebied geldende instandhoudingsdoelstellingen dan wel ontwikkelingsdoelstellingen. Mocht op grond van objectieve gegevens niet uit te sluiten zijn dat significante gevolgen op de Natura 2000-gebieden mogelijk zijn, dan is ook een passende beoordeling nodig op grond van de Natuurbeschermingswetgeving²⁹.

---

²⁷ Deze dienen om vertraagde lozing van hemelwater dat niet kan worden geïnfilteerd in de bodem te bewerkstelligen.

²⁸ Er geldt ook voor EHS gebieden een toetsingskader, namelijk het “nee, tenzij”-beginsel: nieuwe plannen en activiteiten die de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten zijn niet toegestaan, tenzij er geen reële alternatieven zijn én er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Voor ingrepen die aantoonbaar aan deze criteria voldoen, geldt het vereiste dat de schade zoveel mogelijk moet worden beperkt door mitigerende maatregelen. De resterende schade dient te worden gecompenseerd.

²⁹ Van Dobben & Van Hinsberg (2008), Overzicht van kritische stikstofdeposities voor habitattypen en Natura 2000-gebieden. De auteurs van dit rapport stellen: “Wanneer de atmosferische depositie op een locatie hoger is

Soortenbescherming

Op grond van de Flora- en faunawet (Ffw) is een aantal planten- en diersoorten beschermd. Ga na of de activiteit zal leiden tot in de Ffw genoemde verboden gedragingen. In het MER kan daartoe worden volstaan met het aangeven van de gevolgen voor de doelsoorten van het natuurbeleid, of een gemotiveerde selectie van de belangrijkste voorkomende soorten. Besteed daarbij ook aandacht aan mogelijke mitigerende maatregelen.

De Commissie geeft in overweging om ook de informatie die benodigd is voor een ontheffing op grond van artikel 75 van de Ffw gelijktijdig met het MER te verkrijgen en te presenteren. Dit is niet verplicht, maar biedt de initiatiefnemer de mogelijkheid om ook deze informatie door de Commissie te laten toetsen op methodische juistheid, alsmede te laten beoordelen of de uitkomsten plausibel zijn.

Om te bepalen of een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet nodig is dient een inventarisatie van de ruimtelijke verspreiding van alle in het studiegebied voorkomende relevante soorten te worden gemaakt. Afhankelijk van de conclusie is er mogelijk een ontheffingsverzoek op grond van artikel 75 Ffw noodzakelijk.

5.6.7 Landschap en Cultuurhistorie

Het initiatief is aan de noordzijde gelegen in een hoge archeologische verwachtingswaarde en voor het overige gedeelte van de locatie geldt een middelhoge verwachtingswaarde.

Beschrijf indien aanwezig hoe effecten op archeologische resten, waardevolle cultuurhistorische elementen en karakteristieke landschappen voorkomen of beperkt zullen worden.

Geef in het MER aan hoe de inrichting optimaal landschappelijk kan worden ingepast. Besteed hierbij extra aandacht aan hoe het bedrijf architectonisch in het gebied kan worden ingepast.

Geadviseerd wordt in het MER een visualisatie van het toekomstige bedrijf op te nemen.

6. VORM EN PRESENTATIE

Geadviseerd wordt om in één visueel toegankelijk overzicht de beoordeling van de alternatieven op de meest onderscheidende effecten te verwerken. Dit betekent dat het MER helder en gestructureerd moet zijn zodat de milieuinformatie goed is terug te vinden. Daarmee wordt de onderlinge vergelijking vergemakkelijkt. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden. Bij de vergelijking moeten de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

---

dan het kritische niveau van het aldaar voorkomende of gewenste habitatype, dan bestaat er een duidelijk risico op significant negatieve effecten (dat wil zeggen: het niet halen van het instandhoudingsdoel)".

Verder wordt aanbevolen om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda toe te voegen. Op de kaarten moet de ligging en afstand tot kwetsbare natuurgebieden en objecten voor het verblijf van mensen (gevoelig voor geur, geluid etc.) goed worden aangegeven.

7. OVERIGE PUNTEN

Evaluatieprogramma

Het bevoegd gezag moet bij het besluit over de milieuvergunning aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden. Dit dient om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek gegeven wordt. Er bestaat een sterke koppeling tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

Voor de onderdelen 'leemten in milieu-informatie' en 'samenvatting van het MER' heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Initiatiefnemer: De Knorhof B.V.

Bevoegd gezag: college van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland

Besluit: vergunning op grond van de Wet milieubeheer

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C14.0

Activiteit: uitbreiden van een varkenshouderij

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. Dit advies verwijst naar een reactie als die nieuwe inzichten naar voren brengt over specifieke lokale milieumstandigheden of te onderzoeken alternatieven. Zie lijst bijlage2.

Procedurele gegevens:

aanvraag m.e.r.-beoordeling: 20 juni 2007

m.e.r.-beoordelingsadvies uitgebracht: 15 oktober 2007

aankondiging start procedure in: De Zakengids Buren, de Zakengids d.d. 14 mei 2008 en in Nieuwsblad Geldermalsen d.d. 15 mei 2008

advies aanvraag: 9 mei 2008

ter inzage legging: 14 mei tot en met 25 juni 2008

richtlijnenadvies: 29 juli 2008

Werkwijze Commissie bij richtlijnenadvies:

In dit advies geeft de Commissie aan welke onderwerpen naar haar mening behandeld dienen te worden in het MER en met welke diepgang. De Commissie neemt hierbij de startnotitie als uitgangspunt.

Samenstelling van de werkgroep:

Per project stelt de Commissie een werkgroep samen. De werkgroepsamenstelling bij het onderhavige project is als volgt:

ing. H.J.M. Hendriks (tevens ook werkgroepsecretaris)

ir. N.G. Ketting (voorzitter)

ing. M. Pijnenburg

BIJLAGE 2: Lijst van zienswijzen

1. Gelderse Milieufederatie, Arnhem
2. Comité tegen Knorhof, Erichem
3. Waterschap Rivierenland, Tiel
4. Gemeente Buren, Buren
5. F. Aukes, Kapel-Avezaath
6. A. de Heus, Erichem

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Varkenshouderij De Knorhof BV te Kapel-Avezaath

Knorhof BV is voornemens een varkensbedrijf aan de Burensenal 3 te Kapel-Avezaath uit te breiden en te wijzigen. In de nieuwe situatie worden de bestaande stallen voorzien van centrale afzuiging met daar aan gekoppeld luchtwassers. Een gasgestookte warmtekrachtkoppeling wordt gerealiseerd en tenslotte wordt een brijvoerkeuken met een kookinstallatie voor aardappelzetmeel geïnstalleerd. Hiervoor wordt bij het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland een vergunning in het kader van de Wet milieubeheer aangevraagd.

ISBN: 978-90-421-2450-9

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Arthur van Schendelstraat 800 Utrecht

T 030 - 234 76 66

F 030 - 233 12 95

E mer@eia.nl

w www.commissiemer.nl

